

Mektup

SOSYAL ANKSİYETE BOZUKLUĞU UYGUN BİR TANIMLAMA MI?

Sayın Yayın Yönetmeni,

Sosyal kelimesi Türk Dil Kurumu'nun sözlüğüne göre "toplumla ilgili" anlamına gelmektedir. İngilizce karşılığı olan "social" sesli sözlükte çevrildiğinde, sözcüğün cemiyete ait, toplumla ilgili, sokulgan, arkadaş canlısı gibi anlamlara geldiğini görüyoruz. Dolayısıyla özel isimler değişmez ama tanımı biraz daha anlayabilmek için sosyal kelimesi yerine sözlük karşılıklarını koyacak olursak "toplumla ilgili anksiyete bozukluğu" veya "sokulgan anksiyete bozukluğu" gibi tuhaf, tam anlaşılmayan, hatta içerikle zıt düşen anlamlar ortaya çıkabilmektedir. Buradan yola çıkarak tanımlamanın uygun olmadığını söyleyebiliriz.

Diğer anksiyete bozukluklarına bakacak olursak, örneğin yaygın anksiyete bozukluğu veya travma sonrası stres bozukluğu tanımlamalarının yerine tam oturduğunu görebiliyoruz. İkincisinde travma sonrasında görülen bir hastalık nitelemesi varken birincisinde yaygın, sürekli, geniş alanda, bir alana veya duruma özgü olmayan gibi anlamlar hastalık tanımını daha anlaşılır hale getirmektedir. Bu iki hastalıkta aynı zamanda zamansal ya da durumsal bir niteleme bulunmaktadır. Birincisinde travmanın akabinde; ikincisinde de sürekli anlamı bulunmaktadır. Oysa sosyal anksiyete bozukluğu tanımında bir eksiklik olduğu hissedilmektedir. Aslında rahatsızlığın sosyal ortamlarla, zamanlarla ilişkili olduğunu belirtmek istiyoruz. Bu açıdan bakıldığında sosyal anksiyete bozukluğu doğru bir tanımlama gibi görünebilir. Buradaki problemin sosyal sözcüğünden kaynaklandığını düşünüyorum. Bu kelimeye gramer (dil bilgisi) açısından bakıldığında kelimenin hastalığı niteleyen ve nasıl sorusuna cevap veren öge olarak

sıfat olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla söz konusu hastalığın adı bir sıfat tamlamasından oluşmaktadır. Sözcüğün başka alanlarda kullanımına örnek olarak sosyal bilimler, sosyal güvenlik kurumu verilebilir. Yukarıda verdiğimiz sosyal sözcüğünün başka bir karşılığını burada kullanacak olursak toplumla ilgili bilimler, toplumla ilgili güvenlik kurumu gibi karşılıkların hastalığımızdakine oranla hiç de tuhaf kaçmadığını görebiliriz. Bu örnekler de uygunsuzluğun kökeninin sosyal sözcüğünden kaynaklandığı görüşünü desteklemektedir.

Hastalığımızın tanımlanmasında bulunduğunu düşündüğümüz bu uygunsuzluk Türkçe dilbilgisi özelliklerine göre gramer ve anlam olmak üzere iki açıdan değerlendirilebilir. Tamlamalarda tamlayan ve tamlanan, diğer bir ifadeyle niteleyen ve nitelenen kelimeler bulunmaktadır. Burada konunun biraz daha anlaşılması için bir örnek vermek istiyoruz. Ağırbaşlı adam derken adam isim, nasıl adam sorusunun cevabı olan ağırbaşlı kelime öbeği sıfat, tamlamanın kendisi de sıfat tamlaması oluyor. Bizim örneğimize baktığımızda sosyal anksiyete bozukluğu tamlamasının gramer açısından uygun olduğunu; bir isim ve onu niteleyen bir sıfat bulunduğunu söyleyebiliriz. Anlam açısından değerlendirdiğimizde sıfatın eşanlamlılarını yerine kullandığımızda da gördüğümüz üzere bir anlam bütünlüğü olmadığını görüyoruz.

Anlam bir kelimenin, tek başına veya söz içindeki öteki ögeler ile bağlantılı olarak zihinde uyandırdığı izlenim, bir sözcüğün belirttiği, düşündürdüğü (şey), bir önermenin, bir tasarının, bir düşüncenin veya eserin anlatmak istediği şey gibi tanımlamalarla açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu tanımlardan yola çıkarak sosyal anksiyete bozukluğunun zihnimde net bir izlenim oluşturmadığını, bana belirtmek istediği şeyde, mesajda bir eksiklik bulunduğunu söyleyebilirim.

Sosyal anksiyete bozukluğu tanımlanmasının kendi açımdan anlamlandırılmasında bir uygunsuzluk olmasının algısal yapımla ilgili olduğunu düşünüyorum. Nitekim bu yapı,

bir arada bulunan çeşitli nesnelere (bizim için sözcükler) ve aralarındaki ilişkileri ayrı ayrı parçalar olarak değil; bir bütün olarak algılamaktadır. İşte ben bu bütünlüğün sağlanamadığını düşünüyorum. Belki de burada verdiğim tepki yeni bir uyaran karşısında duyuşal süreçlerimin harekete geçmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Zihnim daha önceden öğrendiğini (sosyal fobi) yenisiyle (sosyal anksiyete bozukluğu) değiştirmeye çalışırken bir kalıba uygun olarak algılama eğiliminin (şemaların) etkisinde kalıyor olabilir.

Tabii haklı olarak şöyle bir soru yöneltebilirsiniz: Alternatif olabilecek bir öneriniz var mı? Toplum olarak eleştiri konularında gösterdiğimiz performans maalesef çözüme gelince

gösteremiyoruz. Bu toplumun bir ferdi olarak ben de düşündüğüm -belki daha doğrusu hissettiğim- probleme bir önerim olduğunu söyleyemem. Fakat DSM 5 nedeniyle tanısalları sınıflandırmaların tartışıldığı bir dönemde anksiyete bozukluklarının sınıflandırılması tartışması başlatılabilir.

Hemen fikrimi söyleyeyim;

Anksiyete bozukluğu (sosyal ortamlarla-aktivite ile ilişkili tip).

Uzm. Dr. Osman Özdemir, e-posta:drosmanoazdemir@yahoo.com

İpekyolu Devlet Hastanesi, Psikiyatri Bl., Van.